

УДК 336:331.1

Карлін Микола,
доктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки,
професор кафедри фінансів
м. Луцьк; ORCID ID 0000-0002-1421-1066
e-mail: karlin.lutsk@gmail.com

Большук Артур,
аспірант кафедри фінансів,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки,
м. Луцьк; ORCID ID: 0009-0002-0075-3996
e-mail: arthurbolchuk@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-04-75-82>

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВИ

В статті розкрита роль публічних закупівель в системі публічних фінансів України в екстремальних умовах її функціонування в останні 15 років; обґрунтовано шляхи подолання наслідків пандемії коронавірусу та війни Росії проти нашої країни; проаналізовані особливості здійснення публічних закупівель в країнах ЄС для ліквідації наслідків енергетичної блокади країн Європейського Союзу з боку Росії після початку нею війни проти України; досліджені проблеми, які існують в Україні в умовах воєнного стану при проведенні тендерних закупівель, а також проблеми у діяльності контролюючих структур країни в царині здійснення публічних закупівель. В статті також обґрунтовуються напрями реформування механізму здійснення публічних закупівель в Україні в умовах відбудови з урахуванням досвіду країн ЄС; виявлені фінансові позитиви та проблеми здійснення публічних закупівель після вступу у дію нової редакції Закону України «Про публічні закупівлі»; досліджені форми фінансової відповідальності учасників та замовників публічних закупівель в Україні в умовах воєнного стану та їх ефективність.

Ключові слова: екстремальні умови, пандемія коронавірусу, війна Росії проти України, публічні закупівлі, «зелені» закупівлі, Європейський Союз, Україна.

Karlin Mykola,
doctor of economic sciences, professor,
Volyn National University
named after Lesya Ukrainka,
Professor of the Department of Finance
Lutsk city; ORCID ID 0000-0002-1421-1066
e-mail: karlin.lutsk@gmail.com

Artur Bolchuk,
graduate student of the Department of Finance,
Volyn National University
named after Lesya Ukrainka,
Lutsk city; ORCID ID: 0009-0002-0075-3996
e-mail: arthurbolchuk@gmail.com

FEATURES OF PUBLIC PROCUREMENT IN EXTREME CONDITIONS OF STATE FUNCTIONING

The article reveals the role of public procurement in the public finance system of Ukraine in the extreme conditions of its operation in the last 15 years and the need to overcome the long-term consequences of the coronavirus

pandemic and Russia's war against our country. The need to strengthen state regulation of this process is emphasized, since in the extreme conditions of the functioning of Ukraine, only the state can effectively resist the specified challenges, as well as the so-called "black swans". At the same time, the erroneous transfer of the so-called military tax on citizens' incomes from the budgets of local self-government bodies to the State Budget of Ukraine in 2024 is emphasized, which contradicts the provisions of the Budget Code of Ukraine.

The authors also analyzed the features of public procurement in the EU countries to eliminate the consequences of the coronavirus and the energy blockade of the countries of the European Union by Russia after its war against Ukraine. It is emphasized that in these conditions EU countries accelerate the implementation of "green" projects and allocate additional funds for them, which is important to take into account in Ukraine in the process of rebuilding its economy.

The article examines the problems that exist in Ukraine under martial law when conducting tender procurements and taxing their Ukrainian participants, as well as problems in the activities of the country's controlling structures in the field of public procurement control and planned ways to overcome them, taking into account the experience of the countries of the European Union, primarily Poland. It is emphasized that a significant part of the problems in the defense sphere of Ukraine can be solved by innovative entrepreneurship with a significant increase in public orders for similar products.

The authors also substantiate the directions of reforming the mechanism of public procurement in Ukraine in the conditions of reconstruction, taking into account the experience of the EU countries regarding measures to introduce the European Green Course; identified financial positives and problems of public procurement after the entry into force of the new version of the Law of Ukraine "On Public Procurement"; researched forms of financial responsibility of participants and customers of public procurement in Ukraine under martial law and their effectiveness.

Keywords: extreme conditions, coronavirus pandemic, Russia's war against Ukraine, public procurement, "green" procurement, European Union, Ukraine.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними проблемами. В системі публічних фінансів України з кожним роком зростає роль і значення публічних закупівель, які вже до початку 2022 р. були найбільшим ринком нашої країни. В силу цього важливо добитися ефективного використання публічних коштів, виділених на публічні закупівлі в Україні, чого поки не вдається добитися. У певній мірі на це впливають екстремальні умови функціонування нашої держави, якій поки не вдалося подолати негативних соціально-економічних наслідків пандемії коронавірусу в 2020-2021 рр. Крім того, Україна змушена витратити надмірні фінансові ресурси для боротьби з нападом Росії на нашу країну та окупацією нею в 2014-2015 рр. та в 2022-2023 рр. частини української території, що негативно позначається на фінансах України при організації публічних закупівель на всіх рівнях управління державою. Ці та інші проблеми в організації цих закупівель поки не знайшли належного відображення у наукових дослідженнях з вказаної проблематики та, відповідно, у нормативних документах, що вимагає подальшого аналізу вказаної проблеми. А вона буде все більше загострюватися у зв'язку з можливим продовженням війни, як попереджають зарубіжні експерти, за межі 2024 р., що ставить під сумнів надання фінансової підтримки України з боку міжнародних організацій та провідних демократичних країн у тих обсягах, які були в 2022-2023 рр. Тому українській владі слід суттєво підвищувати ефективність публічних закупівель та їх обґрунтованість, добиватися мінімізації корупційних діянь при проведенні цих закупівель (особливо в оборонній сфері), шукати взаєморозуміння з органами місцевого самоврядування щодо перенаправлення їх фінансових ресурсів насамперед на потреби оборони України тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки все більше зарубіжних та українських вчених і практиків шукають нові підходи до вирішення проблем підвищення фінансової ефективності публічних фінансів, оскільки поява так званих «чорних лебедів» (приклад – пандемія коронавірусу), згідно класифікації відомого вченого Н. Талеба, буде все частішою в недалекому майбутньому. Подолати вказані екстремальні проблеми може тільки держава, яка концентрує у своїх руках значні фінансові ресурси суспільства. Одним із таких напрямів може стати удосконалення проведення публічних закупівель (зокрема, «зелених закупівель») в Україні на основі вивчення досвіду демократичних країн (передусім країн ЄС) з цього питання. Значний вклад у розробку теоретичних та практичних проблем публічних фінансів внесли ряд українських та зарубіжних вчених. Зокрема, теоретичні та методологічні основи використання публічних закупівель у країнах світу та в Україні

дослідили такі зарубіжні та українські вчені, як: Г. Азаренкова, М. Білуха, І. Бондар, А. Бойєр, А. Брендон-Джонс, О. Воробйова, В. Геєць, Д. Гелбрейт, В. Горин, А. Давіл, О. Длугопольський, Т. Жибер, О. Міщенко, Т. Мороз, В. Морозов, О. Овсянюк-Берладіна, Д. Кауфман, Й. Матечак, А. Олефір, Н. Панайотоу, О. Рижова, І. Сидоренко, Дж. Стігліц, Н. Ткаченко, Г. Харченко, А. Хайнеман, А. Храмкін, В. Чабан, І. Чорна, Р. Шаппер, О. Шатковський та інші. Водночас, поглиблений аналіз досвіду проведення публічних закупівель в Україні показує, що наша країна поки має достатньо проблем у цій царині, зокрема, що стосуються здійснення публічних закупівель в оборонній сфері та обґрунтованості частини закупівель органами місцевого самоврядування.

Мета та завдання статті. Метою статті є розкриття основних особливостей та проблем здійснення публічних закупівель в Україні в екстремальних умовах і виявлення шляхів їх подолання. Це дозволить підвищити ефективність використання публічних фінансів нашої країни та дозволить наблизити Україну до вступу до ЄС, оскільки статус кандидата на вступ до цієї організації ми вже отримали. Відповідно, завданнями статті є обґрунтування напрямів реформування механізму здійснення публічних закупівель в Україні в екстремальних умовах з урахуванням досвіду країн ЄС; виявлення проблем у діяльності державних контролюючих структур, що моніторять публічні закупівлі, та можливі шляхи їх вирішення.

Викладення основного матеріалу і обґрунтування отриманих результатів дослідження. Україна в останні 15 років (2008-2023 рр.) постійно знаходиться в умовах екстремального розвитку, що призвело до перетворення її у найбіднішу країну Європи за рівнем ВВП на душу населення. Спочатку найбільше падіння ВВП серед країн Європи під час світової фінансової кризи 2008-2009 рр., потім окупація Росії та її сателітами в Донецькій та Луганській областях значних територій цих областей та Автономної Республіки Крим у 2014 р. Витрачання значних людських, матеріальних та фінансових ресурсів на проведення антитерористичної операції (АТО) і операції об'єднаних сил України (ООС) на Сході нашої країни та біля Криму в 2014-2021 рр. Крім того, епідемія коронавірусу в 2020-2021 рр., яка призвела до значного падіння ВВП України. Потім, війна Росії проти України в 2022-2023 рр., яка обумовила матеріальні та фінансові втрати нашої країни на рівні більше 1 трлн дол США, не кажучи про людські втрати, які обраховуються десятками тисяч загиблих цивільних та військових та еміграцією з України мільйонів її громадян. Останнє може призвести до катастрофічної нестачі робочої сили в Україні під час її відбудови після війни (за експертними оцінками, ця нестача дорівнюватиме близько 4,5 млн осіб у найближчі роки), що загальмує реалізацію інвестиційних проєктів у нашій країні, під які зарубіжні інвестори планують виділити не одну сотню мільярдів дол інвестицій. Крім того, оскільки війна Росії проти нашої країни продовжиться і в 2024 р., владі нашої держави треба буде шукати значні фінансові ресурси щоб стримати ворога та підтримати рівень життя широких верств населення на прийнятному рівні та щоб зменшити еміграцію з країни.

Українська держава в умовах ринкової економіки є одним із основних учасників економічного процесу оскільки вона, крім всього іншого, виступає найбільшим споживачем товарів, робіт і послуг, використовуючи для цього механізм здійснення публічних закупівель. Тому важливо добитися ефективного використання бюджетних коштів, виділених на публічні закупівлі в Україні, чого в сучасних умовах поки не вдається досягнути. Однією з проблем цього в Україні є неоднозначне розуміння понять «публічні фінанси», що особливо проявилось в 2023 р., коли українська влада в кінці бюджетного року намірилася забрати з бюджетів органів місцевого самоврядування частину доходів у вигляді так званого військового податку на доходи громадян (військового ПДФО). Підставою для цього стала нестача фінансових ресурсів у Державному бюджеті України на оборону. Водночас, такий механізм перерозподілу військового ПДФО суперечить Бюджетному кодексу України. На наш погляд, було б справедливим в бюджеті на 2024 р. поділити доходи від військового ПДФО 50 % на 50 %, тобто половина йде до Державного бюджету України, а другу половину отримують органи місцевого самоврядування для завершення розпочатих проєктів. Загалом, українській владі слід дотримуватися умов використання публічних фінансів в країнах ЄС, оскільки наша країна отримала статус кандидата на вступ до цієї організації.

При розробці заходів з підвищення ефективності публічних закупівель з метою подолання наслідків коронавірусу та війни Росії проти України треба враховувати, що фінансово-правова база

для здійснення та регулювання публічних закупівель в країнах ЄС визначається наступними Європейськими Директивами [1]: 1) Директива 2014/24/ЄС від 26.02.2014 р. про державні закупівлі; 2) Директива 2014/25/ЄС від 26.02.2014 р. про здійснення закупівель організаціями, що працюють у водогосподарському, енергетичному, транспортному секторах та секторі поштових послуг; 3) Директива від 26.02.2014 р. щодо укладання договорів концесії; 4) Директива 2014/55/ЄС від 16.04.2009 р. про електронне інвойсування в державних закупівлях. Важливо відмітити, що у цих документах особливий наголос робиться на розвиток електронних публічних закупівель, що вже знайшло своє відображення у ряді країн ЄС. Зокрема, у Чехії для участі та поданні пропозицій будь-який економічний оператор повинен бути зареєстрований або на Порталі тендерних закупівель (NEN), або на одній із п'яти приватних електронних платформ. Різниця між державною платформою NEN та приватною FEN (FEN) полягає в якості та рівні послуг для учасників торгів, оскільки платформа FEN забезпечує розширені пошукові та додаткові послуги, але за певну плату. Водночас, портал NEN є безкоштовним як для замовників, так і для бізнесу. В Угорщині із 2018 р. замовники повинні здійснювати закупівлі через онлайн-платформу Порталу електронних закупівель «EKR», який знаходиться в управлінні Офісу Прем'єр-Міністра країни. Там публікують інформацію про підписання контрактів, закупівельні плани та усі відкриті актуальні закупівлі. У 2018 р. Офіс державних закупівель Словаччини запустив модернізовану інформаційну систему електронних закупівель (ISEVO), яка використовується для електронного зв'язку та обміну інформацією при державних закупівлях. Водночас, крім неї існує й низка платних електронних ресурсів.

В Україні з 2015 р. досить ефективно працює державна система електронних закупівель Prozorro, яка запозичила кращий досвід країн ЄС з цього питання, що позитивно оцінюється керівними органами Євросоюзу. Крім того Світовий банк визнав відповідність системи Prozorro своїм нормам [2]. Ця система може використовуватися в рамках проєктів, що фінансуються цим банком як для національних, так і для міжнародних тендерних процедур, що допоможе пришвидшити відновлення України. Водночас проблемою є те, що публічні замовники стараються, по можливості, її уникати. Це особливо проявилось на початку війни Росії проти України в 2022 р., коли держава була змушена зняти майже всі обмеження щодо здійснення публічних закупівель, щоб прискорити їх проведення. В свою чергу, це призвело до значного завищення цін на більшість товарів та послуг для державних структур та органів місцевого самоврядування. Тому через півроку держава була змушена відновити майже всі умови проведення публічних закупівель, які існували до війни (крім певних закупівель для потреб оборони). Це дало певний позитивний фінансовий результат, хоча деякі проблеми все ще поки не вирішені. Так, деякі звіти не завжди містять повну чітку інформацію і немає дієвих механізмів контролю. Уся ця інформація в повному обсязі має бути оприлюднена лише протягом 90 днів з дня завершення воєнного стану [3]. Водночас, за рік дії Урядової постанови, яка регулює публічні закупівлі під час дії воєнного стану, через систему Prozorro витрачалося 80 % всіх коштів на ці закупівлі. У відкритих тендерах взяли участь 35 тис постачальників, а різниця між очікуваною вартістю публічних закупівель та сумою підписаних контрактів склала 40 млрд грн. Середній строк проведення відкритих торгів скоротився з 46 до 25 днів [4]. Такий підхід до відкритості торгів відповідає вимогам ЄС, оскільки однією з ключових характеристик системи публічних закупівель в ЄС є її відкритість та прозорість. Усі публічні закупівлі у цій організації повинні бути оприлюднені в базі даних Tenders Electronics Daily (TED), яка є єдиним джерелом доступу до інформації про публічні закупівлі в ЄС. Крім того, у комінює «Про законодавство Європейської спільноти у сфері державних закупівель і використання державних закупівель для проведення соціальної політики» зазначається, що під час укладення таких контрактів треба брати до уваги соціальні та екологічні цілі, що обов'язково слід взяти до уваги в Україні при відновленні її економіки після війни. Зокрема, в ЄС вирішення проблеми підвищення екологічності публічних закупівель значно прискорило впровадження так званих «зелених закупівель». Європейська Комісія визначає останні як процес, під час якого замовники закупають товари, роботи та послуги з обмеженим впливом на довкілля впродовж усього життєвого циклу порівняно з товарами, роботами та послугами однакового функціонального призначення [5]. Серед типів товарів найбільш активно в межах концепції «зелених» закупівель в ЄС просувають такі: енергоефективна техніка; офісні меблі з екологічних матеріалів; папір із вторсировини; автомобілі з електроприводом; електроенергія, отримана з

відновлювальних джерел [6]. Значних успіхів у проведенні зелених публічних закупівель (ЗПЗ) серед країн ЄС добилися Австрія та Словаччина. Цей досвід важливо використати в Україні, оскільки кошти ЄС на відновлення економіки та соціальної сфери нашої країни будуть направлятися передусім на реалізацію «зелених» проєктів, які відповідають Європейському зеленому курсу. Активна реалізація подібних проєктів в країнах ЄС стала дуже сильною відповіддю цієї організації на шантаж влади Росії, яка спробувала зупиненням поставок нафти та газу до країн Європейського Союзу в 2022-2023 рр. заставити їх погодитися на окупацією російською армією значної частини України. Вийшло навпаки, країни ЄС швидко знайшли альтернативні джерела поставок вказаних ресурсів, а Росії прийшлося продавати нафту і газ за демпінговими цінами Китаю та Індії за їх валюту, на яку мало що можна купити на міжнародних ринках, оскільки юань та рупія не є вільно конвертованими валютами порівняно з долларом США чи євро. Крім того, більшість країн ЄС виділила додатково значні кошти на «зелені» проєкти, щоб подолати енергетичну залежність від Росії. Так, Німеччина планує скоротити корпоративні податки на 32 млрд євро протягом наступних чотирьох років, щоб стимулювати компанії робити насамперед «зелені» інвестиції [7].

Пандемія коронавірусу та шляхи виходу з неї внесли певні зміни у порядок проведення публічних закупівель в нових країнах-членах ЄС. Так, у березні 2020 р. уряд Угорщини прийняв указ, який передбачав винятки для публічних закупівель, якщо вони необхідні для подолання кризи, насамперед пов'язаної з пандемією коронавірусу. У Чехії у відповідь на пандемію коронавірусу затвердили поправку до Закону про публічні закупівлі для закупівлі товарів та послуг для боротьби з нею. Ці закупівлі можуть здійснюватися за прискореною процедурою, без попередньої публікації та за прямим укладенням договорів. Водночас, позитивом є те, що інформація про вказані коронавірусні публічні закупівлі у країнах-нових членах ЄС була доступна для широкої громадськості, що мінімізувало тінізацію таких закупівель. В Україні подібна практика була майже відсутня, що породило масові відкоти при проведенні подібних закупівель.

Серед форм проведення публічних закупівель в країнах Європейського Союзу, починає розвиватися й така нова форма, як інноваційне партнерство [7]. Подібний підхід важливо застосувати в Україні в умовах воєнного стану насамперед для закупівлі специфічної військової техніки, якої катастрофічно не вистачає, насамперед дронів. Водночас, треба враховувати, що відповідно до пункту 49 Преамбули Директиви ЄС 2014/24 про публічні закупівлі інноваційне партнерство може застосовуватися лише у разі, коли у замовника виникає потреба придбати інноваційний продукт, послугу чи роботу, яких ще немає на ринку, і які вимагають проведення наукових досліджень та встановлення довготривалого партнерства для їх розробки. Замовники в ЄС роблять перші спроби у застосуванні такої процедури, хоча на електронній платформі ЄС Ted вже розміщено кілька десятків подібних замовлень. Крім того, вже сьогодні положення про інноваційне партнерство передбачено законодавством ряду країн ЄС, зокрема, Польщі [9].

Суттєво зменшить корупційні ризики при здійсненні публічних закупівель в Україні в умовах воєнного стану розширення кількості спеціально створених централізованих закупівельних організацій (ЦЗО). У країнах ЄС вони можуть функціонувати на різних рівнях управління: на національному, регіональному, місцевому. Однією з фінансових переваг створення ЦЗО є зменшення витрат як державного сектору, так і бізнесу на проведення власне закупівель, які характеризуються меншою кількістю процедур і меншою кількістю залучених людей, значною економією часу на їх проведення [10]. Зокрема, в Угорщині установи центрального рівня зобов'язані законом здійснювати закупівлі через ЦЗО, тоді як для решти учасників така процедура не є обов'язковою. В 2003 р. уряд створив єдину ЦЗО для центральних органів влади. Вона фінансується з бюджету, а її частка у всіх публічних закупівлях становить близько 8 %. Позитивним явищем стало створення ЦЗО й в Україні за досвідом країн ЄС, які суттєво зменшують корупційні ризики при тендерах. Натомість в Україні не вдається суттєво покращити ефективність контролю за проведенням тендерів. Нова редакція закону про публічні закупівлі (діє з 01.04.2020 р.) розширила перелік порушень, а також підвищила і диференціювала суми штрафів. Але й після цього до відповідальності поки притягують у менше 8 % порушень, які підтвердили аудитори і замовники їх не усунули [11], що вимагає посилення штрафних санкцій.

В умовах війни Росії проти України передусім необхідно удосконалити систему контролю за здійсненням публічних закупівель на всіх рівнях. Водночас, треба враховувати той факт, що у країнах ЄС контрольні функції щодо публічних закупівель мають декілька структур, щоб не допустити неефективного витрачання бюджетних коштів, зокрема, й з бюджету ЄС. Водночас, у Польщі основний контроль здійснює Агентство публічних замовлень, що має статус окремого центрального органу виконавчої влади, робота якого координується Міністерством економіки. Тому під час війни було б доцільним в Україні створити окрему Агенцію з публічних закупівель, яка б взяла на себе основну функцію контролю за здійсненням таких закупівель, а не розпорозувати цю функцію між кількома державними структурами, для яких вона є не основною. Загалом, у країнах-нових членах ЄС налагоджена ефективна система проведення публічних закупівель та контролю за ними, яка забезпечує їх фінансову ефективність [12].

В Україні поки до кінця не вирішена проблема отримання прибутку українськими компаніями за виконання оборонних замовлень згідно публічних закупівель, тоді як іноземні виробники, які постачають Міністерству оборони України (МОУ) відповідну продукцію, отримують значні прибутки [13]. Причиною стала Постанова Кабінету Міністрів України № 335 від 20.03.2022, згідно якої українські підприємства не могли закладати прибуток у відповідну калькуляцію, що, згідно з оцінкою Державної аудиторської служби України (ДАСУ), принесло збитки державі в розмірі 25 млрд грн. Хоча Міністерство оборони України й написало заперечення на рішення ДАСУ і почалося судитися з цією організацією, але буде змушене виставляти претензії своїм українським постачальникам, з якими уклало відповідні угоди. Багато з цих постачальників припинять співпрацю з МОУ або збанкрутують, звільнивши ринок для іноземних постачальників, що дуже вигідно корупціонерам у силових та контролюючих структурах. Звернення представників бізнесу до керівництва Української держави щодо відміни нарахованих штрафів поки мало що дало. У той же час забезпечення військових з боку МОУ не покращилося, а у багатьох випадках погіршилося, оскільки іноземні виробники не завжди пропонують якісні товари. Вихід з цієї ситуації вбачаємо у максимальній відкритості для широкої громадськості інформації про публічні закупівлі.

Висновки і пропозиції. При розробці заходів з підвищення ефективності публічних закупівель з метою подолання наслідків коронавірусу та війни Росії проти України треба орієнтуватися на відповідні Європейські Директиви. Тому в умовах воєнного стану українській владі насамперед слід дотримуватися бюджетних правил та умов здійснення публічних закупівель в країнах ЄС, що оптимізує публічні видатки на всіх рівнях управління та мінімізує корупцію.

Викликає заперечення той факт, що в 2023 р. українська влада в кінці бюджетного року намірилася забрати з бюджетів органів місцевого самоврядування частину доходів у вигляді так званого податку на доходи військових (військового ПДФО). Водночас, такий механізм перерозподілу військового ПДФО суперечить Бюджетному кодексу України. Тому треба шукати інші варіанти перерозподілу вказаного податку.

Для реальної інтеграції України з Європейським Союзом навіть в умовах війни Росії проти нашої країни необхідно максимально швидко подолати корупцію в Україні, в тому числі в сфері публічних закупівель. Одним із напрямів цього може стати вивчення та запровадження у нашій країні досвіду країн-нових членів ЄС щодо ефективного використання електронних систем проведення тендерних закупівель. В цьому плані в Україні можна відмітити досить ефективне функціонування системи електронних закупівель Prozorro.

Підвищенню ефективності здійснення публічних закупівель в нових країнах-членах ЄС сприяють спеціально створені централізовані закупівельні організації (ЦЗО), кількість яких треба розширити в Україні. Одними з фінансових переваг діяльності ЦЗО є зменшення фінансових витрат як державного сектору, так і бізнесу на здійснення власне публічних закупівель, а також подолання корупції при їх проведенні.

Джерела та література:

1. Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС: Збірник директив ЄС з питань державних закупівель (зі вступним словом Стіна Бруун-Нільсена та доктора Юджина Стюарта. 2015. 637 с.

- URL: <https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/zakupivli/dodatok-31dyrektyvy-yes-po-zakupivlyah-1.pdf> (дата звернення 11.10.2023)
2. Світовий банк визнав відповідність системи Prozorro своїм нормам. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/10/705293/> (дата звернення 12.10.2023)
  3. Почому харчі для військових. URL: <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2023/06/22/701440/> (дата звернення 11.10.2023)
  4. За рік у систему закупівель Prozorro повернули 80 % обсягу закупівель. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/19/705656/> (дата звернення 13.10.2023)
  5. Малолітнева В. Екологічність як перевага: як Києву запровадити досвід ЄС у зелених закупівлях. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/07/2/7125025/> (дата звернення 11.10.2023)
  6. Старчук Р. Зелені закупівлі: реалії та практика. *Держзакупівлі*. 2016. № 10. С. 11–18.
  7. Німеччина планує скоротити податки на 32 млрд євро, щоб дати поштовх економіці. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/08/29/703715/> (дата звернення 11.10.2023)
  8. Малолітнева В. Інноваційне партнерство як спеціальна процедура публічних закупівель у Європейському Союзі та засіб розвитку інновацій. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 11. С. 90–97.
  9. Public Procurement Law. Poland. URL: <https://www.fnp.org.pl/assets/Polish-Procurement-Law-2017-consolidated.pdf> (дата звернення 11.10.2023)
  10. Шатковський О. Централізація закупівель: приклади країн ЄС. *Держзакупівлі*. 2016. № 9. С. 10–19. (дата звернення 11.10.2023)
  11. Ференц А. Моніторинг та штрафи: рік нової редакції. URL: <https://dozorro.org/blog/monitoring-ta-shtrafy-rik-novoi-redaktsii>
  12. Селіванова Н. П. Ефективний зарубіжний досвід забезпечення функціонування системи електронних закупівель. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 4. С. 191–195. (дата звернення 11.10.2023)
  13. Соколовський О. Оборонні закупівлі: без права на прибуток. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/06/22/701455/> (дата звернення 11.10.2023)
  14. Стащук, О., Борисюк, О., & Дацюк-Томчук, М. (2023). ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЄС В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ. *Економіка та суспільство*, (47). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-4> (дата звернення 11.10.2023)

References

1. Harmonization of the public procurement system in Ukraine with EU standards: Collection of EU directives on public procurement (with an introduction by Steen Bruun-Nielsen and Dr. Eugene Stewart (2015). 637 с. URL: <https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/zakupivli/dodatok-31dyrektyvy-yes-po-zakupivlyah-1.pdf> [in Ukrainian].
2. The World Bank recognized the compliance of the Prozorro system with its norms. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/10/705293/> [in Ukrainian].
3. Why food for the military. URL: <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2023/06/22/701440/>
4. During the year, 80% of the procurement volume was returned to the Prozorro procurement system. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/19/705656/> [in Ukrainian].
5. Malolitneva V. Environmentalty as an advantage: how to implement EU experience in green procurement in Kyiv. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/07/2/7125025/> [in Ukrainian].
6. Starchuk R. (2016). Green procurement: realities and practice. *State procurement*. No. 10. P. 11–18. [in Ukrainian].
7. Malolitnieva V. (2019). Innovatsijne partnerstvo iak spetsialna protsedura publichnyh zakupivel u Enropejskomu Soiuzi ta zasib rozvytku innovatsij [Innovation partnership as a special procedure of public procurement in the European Union and a means of innovation development]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. [Entrepreneurship, economy and law]. 11. Pp. 90–97. [in Ukrainian].
8. Malolitneva V. (2019). Innovation partnership as a special public procurement procedure in the European Union and a means of innovation development. *Entrepreneurship, economy and law*. No. 11. P. 90–97. [in Ukrainian].
9. Shatkovskii O. (2016). Tsentralizatsiia zakupivel: pryklady krain ES [Centralization of procurement: examples of EU countries]. *Derzhzakupivli* [Public procurement]. 9. Pp. 10–19. [in Ukrainian].
10. Ferens A. Monitoryng ta shtrafy: rik novoi redaktsii [Monitoring and fines: the year of the new edition]. URL: <https://dozorro.org/blog/monitoring-ta-shtrafy-rik-novoi-redaktsii>. [in Ukrainian].
11. Ferenc A. Monitoring and fines: the year of the new edition. URL: <https://dozorro.org/blog/monitoring-ta-shtrafy-rik-novoi-redaktsii> [in Ukrainian].

12. Selivanova N. P. (2017). Effective foreign experience of ensuring the functioning of the electronic procurement system. Scientific bulletin of public and private law. Issue 4. P. 191-195. [in Ukrainian].

13. Sokolovsky O. Defense procurement: without the right to profit. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/06/22/701455/> [in Ukrainian].

14. Stashchuk, O., Borysyuk, O., & Datsyuk-Tomchuk, M. (2023). OSOBLIVOSTI PUBLICHNYKH ZAKUPIVEL' YES V UMOVAKH TSYFROVIZATSIYI [FEATURES OF EU PUBLIC PROCUREMENT IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, (47). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-4> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.10.2023 р.